

16. *In Christi passione sunt omnium virtutum exempla.*

Verum præter hæc immensa beneficia, illud etiam vel maximum consequuti sumus, ut in hac una passione omnium virtutum clarissima exempla habeamus; nam & patientiam & humilitatem & eximiam charitatem & mansuetudinem & obedientiam & summam animi constantiam, non solum in perferendis propter justitiam doloribus, sed etiam in morte oppetenda ita ostendit, ut verè dicere possimus, Salvatorem nostrum quæcumque vitæ præcepta toto prædicationis suæ tempore verbis nos docuit, ea omnia uno passionis die in se ipso expressisse. Atque hæc breviter de Christi Domini saluberrima passione & morte dicta (1) sunt. Utinam verò hæc mysteria in animis nostris assiduè versentur, & una cum Domino pati & mori & sepeliri dicamus, ut deinde, abjecta omni sorde peccati, ad novam vitam cum illo resurgentes, aliquando tandem ipsius gratia & misericordia digni simus, qui cœlestis regni & gloriæ participes efficiamur.

DE QUINTO ARTICULO.

CAPUT VI.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.

1. *Prima pars hujus articuli quomodo sit intelligenda.*

I ai. 11.
Et erit sepulchrum ejus
gloriosum.

Prioris partis quinti ar-
ticuli sententia.

Maximè quidem refert nosse gloriam sepulturæ Domini nostri Jesu Christi, de qua proximè dictum est: sed plus interest fidelis populi cognoscere illustres triumphos, quos ex devicto Diabolo, & spoliatis inferorum sedibus deportavit: de quibus, simulque de resurrectione dicendum est: qui locus etsi separatim per se rectè tractari possit, nos tamen sanctorum Patrum auctoritatem sequuti, eum cum descensu ad inferos conjungendum putavimus. Ejus igitur priori parte hoc nobis credendum proponitur, Christo jam mortuo, ejus animam ad inferos descendisse, ibique tamdiu mansisse, quam-

(1) *Sunt*, vel potius *sint*, ut in Edit. Pat.

quandiu ejusdem corpus in sepulchro fuit. His autem verbis simul etiam confitemur eandem Christi personam (1) eo tempore & apud inferos fuisse, & in sepulchro jacuisse. Quod quidem cum dicimus, nemini mirum videri debet, propterea, quod, ut sæpè jam docuimus, quamvis anima à corpore discesserit, numquam tamen divinitas vel ab anima, vel à corpore separata est.

2. *Quid hic inferorum vocabulo intelligendum sit.*

Sed quoniam articuli explanationi plurimum lucis afferre potest, si Parochus prius doceat, quid hoc loco inferorum vocabulo intelligendum sit; monere oportet inferos hoc loco pro sepulchro non accipi, ut quidam non minus impiè quàm imperitè putaverunt. Superiori enim articulo, Christum Dominum sepultum esse edocti sumus: nec ulla causa erat, cur in fide tradenda alio & quidem obscuriori loquendi genere idem à Sanctis Apostolis repeteretur. Verum inferorum nomen abdita illa receptacula significat, in quibus animæ detinentur, quæ cœlestem beatitudinem non sunt consequutæ. Ita verò sacræ litteræ hanc vocem multis in locis usurpaverunt. Nam apud Apostolum legimus: *a In nomine Jesu omne genua flecti cœlestium, terrestrium & inferorum*: & in Actis Apostolorum D. Petrus testatur: *b Christum Dominum suscitatum, solutis doloribus inferni*.

3. *Quot sint loca quibus animæ extra beatitudinem constitutæ, post mortem detinentur.*

Neque tamen ea receptacula unius & ejusdem generis sunt omnia. Est enim teterrimus & obscurissimus, carcer, *c* ubi perpetuo & inextinguibili igne damnatorum animæ simul cum immundis spiritibus torquentur; qui etiam *d* gehenna, *e* abyssus, & propria significatione *f* Infernus vocatur. Præterea est purgatorius ignis, quo piorum animæ ad definitum tempus cruciatæ expiantur, ut eis in æternum patriam ingressus patere possit, *g* in quam nihil coinquinatum ingreditur. Ac de hujus quidem doctrinæ veritate, quam & Scripturarum testimoniis, & Apostolica traditione confirmatam esse sancta Concilia declarant, eò diligentius & sæpius Parocho disserendum erit, quod in ea tempora incidimus, quibus homines sanam doctrinam non sustinent. Tertium postremò receptaculi genus est, in quo animæ Sanctorum ante Christi Domini adventum excipiebantur, ibique sine ullo doloris sensu beata redemptionis spe sustentari, quietam ha-

Christus eodem tempore in sepulchro & apud inferos fuit.
Vide scēt. 6. superioris articuli.

De multiplici vocis inferni significatione.

Inferi quid significent.

a Philipp. 2. 10.

b Act. 2. 24.
Receptacula inferna animarum non sunt unius generis.

c Matth. 25. 43.
Primus locus damnatorum.

d Matth. 5. 10. 20. 29.

e Apoc. 9. 11.

Pondera lytorquentur, qua torsione, quia secundum Ambr. serm. 20. super Beati immaculat. Bernard. Greg. 2. Pec. 2. Angelis peccantibus, &c. Diabolus non habet peccatam sensus, sed solum damnusque ad diem iudicii, & tunc utranque.

f Luca 16. 22.

g Apoc. 21. 27.

Secundus locus animarum est purgatorium.

Tertium animarum receptaculum est situs Abraham.

Luca 16.

(1) *Eo tempore* Edit. Patav. *Eodem tempore*.

Christus liberavit omnes animas Patrum, & omnes purgantes tunc ibi existentes.

Anima Christi re ipsa descendit ad inferos.

Joann. 17.

Cum exaltatus, &c. Unde dicit descendit ad inferos, non ad infernum.

a Psalm. 15. 10.
Greg. Naz. Orat. 42.

b Psalm. 87. 6.
Alia fuit Christo causa descendendi ad inferos, quam aliis hominibus.

Dam. lib. 3. cap.

Christus animas inferno extractas, mox effecit beatas.

bitatione fruebantur. Horum igitur piorum animas (1), qui in sinu Abrahamæ Salvatorem expectabant, Christus Dominus ad inferos descendens liberavit.

4. *Anima Christi non potentia tantum sed re ipsa ad inferos descendit.*

Nec verò existimandum est eum sic ad inferos descendisse, ut ejus tantummodo vis ac virtus, non etiam anima eò pervenerit. Sed omninò credendum est, ipsam animam re & præsentia ad inferos descendisse; de quo extat firmissimum illud Davidis testimonium: *a Non derelinques animam meam in inferno.*

5. *Aliquid dignitati Christi ex ejus descensu ad inferos detractum non est.*

Verum etsi Christus ad inferos descendit, nihil de ejus summa potestate detractum est: neque ejus sanctitatis splendor macula aliqua aspersus, cum potius hoc facto verissima esse omnia, quæ de illius sanctitate celebrata erant, eumque Filium Dei esse, quemadmodum antea tot prodigiis declaraverat, apertissimè comprobatum sit: id quod facillè intelligemus, si causas cur Christus & alii homines in ea loca venerint, inter se conferamus. Cæteri enim omnes captivi descenderant: ipse verò b inter mortuos liber & victor, ad profligandos dæmones, à quibus illi ob noxam inclusi & constricti tenebantur, descendit. Præterea alii omnes, qui descenderunt, partim pœnis acerbissimis torquebantur, partim verò, ut alio doloris sensu carerent, tamen Dei aspectu privati, & spe beatæ gloriæ, quam spectabant, suspensi torquebantur. At Christus Dominus descendit, non ut aliquid pateretur, verum ut sanctos & justos homines ex misera illius custodia molestia liberaret: eisque passionis suæ fructum impertiret. Quòd igitur ad inferos descendit, nullo prorsus de summa ejus dignitate & potestate diminutio facta est.

6. *Quibus de causis Christus ad inferos descendere voluerit.*

His expositis docendum erit, propterea Christum Dominum ad inferos descendisse, ut, ereptis dæmonum spoliis, sanctos illos Patres, cæterosque pios è carcere liberatos secum adduceret in cælum, quod ab eo admirabiliter summaque cum gloria perfectum est; statim enim illius aspectus clarissimam lucem captivis attulit, eorumque animas immensa lætitia gaudioque implevit: quibus

(1) *Qui* Edit. Pat. & Lugd. habet *que*: quod magis arridet.

bus etiam optatissimam beatitudinem, quæ in Dei visione consistit, impertivit, quo facto id comprobatum est, quod latroni promiserat illis verbis: *a Hodie mecum eris in paradiso.* Hanc verò piorum liberationem Oseas tantò antè prædixerat in hunc modum: *b Ero mors tua, o mors: morsus tuus ero, inferne.* Hoc etiam significavit Zacharias Propheta, cum ait: *c Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinclos tuos de lacu, in quo non est aqua.* Id ipsum denique expressit Apostolus illis verbis: *d Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.* Verum, ut hujus mysterii vim melius intelligamus, sæpè illud memoria repetere debemus, pios homines non solum, qui post adventum Domini in lucem editi erant, sed qui illum post Adam antecesserant, vel qui usque ad finem sæculi futuri sunt, ejus passionis beneficio salutem consecutos esse. Quamobrem, antequam ille moreretur, ac resurgeret, cæli portæ nemini unquam patuerunt: sed piorum animarum è vivis excessissent, vel in sinum Abrahamæ deferebantur, vel, quod etiam nunc iis contingit, quibus aliquid diluendum & persolvendum est, Purgatorii igne expiabantur. Est alia præterea causa, cur descenderit ad inferos Christus Dominus, ut ibi etiam, quemadmodum in cælo & in terris vim suam potestatemque declararet; & omninò, e ut in nomine ejus omne genu flecteretur, cælestium, terrestrium & infernorum. Quo loco qui summam Dei benignitatem in genus humanum non admiretur & obstupescat, qui non modò pro nobis acerbissimam mortem subire, sed infimas etiam terræ partes penetrare voluerit; ut sibi charissimas animas, inde ereptas, ad beatitudinem traduceret?

7. *Alterius partis quinti articuli sensus.*

Sequitur altera articuli pars: in qua explicanda quantum laborare Parochus debeat, declarant illa Apostoli verba: *f Memor esto, Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis.* Quod enim Timotheo (1) præcipit, idem etiam reliquis animarum curatoribus præceptum esse, dubitandum non est. Ea autem articuli est sententia: postquam Christus Dominus sexta feria, hora diei nona, in cruce spiritum emisit, & eodem die vespere sepultus est ab ejus discipulis, g qui Pilati præsidis permissu corpus Domini è cruce depositum in propinqui horti monumentum novum intulerunt: tertio à morte die qui fuit Do-

D

mi-

Quomodo latroni promissa eodem die beatitudo sit præstata.

a Luc. 23. 43.

b Osee 13. 14.

c Zach. 9. 11.
Eccles. 24.

d Colos. 2. 15.

Passionis Christi fructus ad omnium temporum fidelis est diffusus.

Purgatorium ignem Judæis ante Christi mortem fuisse persuasum, colligitur ex 1. Reg. 31. 13.
Tob. 4. 17.

2. Macab. 12. 43.

Vide Aug. lib. de Cura pro mortuis gerenda, c. 2.

e Philipp. 2. 10.

Ubi sint inferi.

De glorioso resurrectionis Christi mysterio.

f 2. Tim. 2. 8.

g Joann. 19. 38.

(1) *Præcipis* Edit. Pat. & Lugd. præcipit.

a Matth. 28. 1.
 Marc. 16. 1.
 Luc. 24. 1. 2. 3.
 Joan. 20. 1.

minicus a summo mane illius anima corpori iterum conjuncta est: aque ita is, qui triduum illud mortuus fuerat, ad vitam, ex qua moriens discesserat, rediit & surrexit.

8. Non aliena virtute, ut ceteri homines, sed propria vi Christus resurrexit.

Sed resurrectionis voce non illud solum intelligendum est, Christum a mortuis excitatum esse, quod multis aliis commune fuit; sed sua vi ac virtute resurrexisse, quod proprium in illo fuit & singulare. Neque enim natura patitur, nec ulli homini concessum est, ut se ipsum possit virtute sua a morte ad vitam revocare. Hoc verò summæ Dei potestati tantummodo reservatum est, ut ex illis Apostoli verbis intelligimus: *b Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* Quæ quoniam neque à Christi corpore in sepulchro, neque ab anima, cum ad inferos descendisset, sejuncta umquam fuit, divina vis tum in corpore inerat, quæ animæ iterum conjungi, tum in anima, quò ad corpus denuò reverti posset, qua & licuit sua virtute reviviscere, atque a mortuis resurgere. Id verò David spiritu Dei plenus prædixit his verbis: *Salvavit sibi dextera ejus & brachium sanctum ejus.* Deinde ipse Dominus divino oris sui testimonio confirmavit: *d Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam, & potestatem habeo ponendi eam, & (1) potestatem habeo iterum sumendi eam.* Judæis etiam ad confirmandum doctrinæ veritatem dixit: *e Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Quod quidem tametsi de templo illo magnificè ex lapidibus structo intelligerent, ille tamen, ut scripturæ verbis eodem in loco declaratum est, dicebat de templo corporis sui. Quamvis autem in scripturis interdum legamus, *f Christum Dominum à Patre suscitatum esse*; hoc ad eum, ut ad hominem, referendum est: quemadmodum illa rursus ad eundem, ut Deum, spectant; quibus significatur eum sua virtute resurrexisse.

9. Quomodo Christus primogenitus mortuorum dicatur, cum alii ante ipsum resuscitati noscantur.

Sed illud etiam præcipuum Christi fuit, quod ipse primus omnium hoc divino resurrectionis beneficio affectus est. Nam in scripturis & *g primogenitus ex mortuis, & h primogenitus mortuorum vocatur.* Atque, ut est apud Apostolum: *i Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormien-*

(1) Potestatem habeo) Deest in Edit. Rom. & Ven.

Sua vi Christus ab inferis est excitatus.
 Scot. 4. dist. 43. q. 3.
 Job 7.

b 2. Cor. 13. 4.

c Psalm. 97. 2.
 d Joan. 10. 17. 18.

e Joan. 2. 19.

f Act. 2. & 3. 24.
 Rom. 8. 12.

g Col. 1. 18.
 h Apol. 1. 5.
 i 1. Cor. 15. 20. 21.

mientium; quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine: primitiæ Christus, deinde ii, qui sunt Christi. Quæ quidem verba de perfecta resurrectione interpretanda sunt, qua ad immortalem vitam, omni prorsus moriendi necessitate sublata, excitamur. Atque in eo genere Christus Dominus primum locum obtinet: nam si de resurrectione loquimur, hoc est, de reditu ad vitam, cui iterum moriendi necessitas adjuncta est; a ante Christum multi alii a mortuis excitati sunt; qui omnes tamen ea conditione revixerunt, ut eis iterum moriendum esset; at Christus Dominus ita resurrexit morte subacta & oppressa, ut mori amplius non posset, quod quidem apertissimo illo testimonio confirmatur: *b Christus resurgens ex mortuis jam non moritur: mors illi ultra non dominabitur.*

10. Quomodo & qua ex causa Christus in tertiam diem suam resurrectionem distulerit.

Quod verò articulo additur, *Tertia die*, Parocho explanandum erit, ne fideles arbitrentur totos ipsos tres dies Dominum in sepulchro fuisse: nam quod integrum naturalem diem, partemque tum antecedentis, tum consequentis diei in sepulchro conditus est, ob eam rem verissimè dicitur triduo in sepulchro jacuisse, ac tertia die à mortuis surrexisse; ut autem divinitatem suam declararet, resurrectionem ad finem sæculi differre noluit: rursus verò, ut eum verè hominem verèque mortuum esse crederemus, non statim post mortem sed tertio die revixit, quod temporis spatium ad veram mortem comprobendam satis esse videbatur.

11. Quare Patres Constantinopolitanæ Synodi huic articulo clausulam adjeperint Secundum Scripturas.

Patres Constantinopolitanæ Synodi huic loco addiderunt *Secundum Scripturas*: quod quidem ab *c* Apostolo acceptum, in fidei Symbolum propterea transtulerunt, quod resurrectionis mysterium maximè necessarium esse, idem Apostolus docuerit iis verbis: *d Si Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra: & si Christus non resurrexit, vana est fides vestra: adhuc enim estis in peccatis vestris.* Quare D. August. cum hujus articuli fidem admiraretur, ita scripsit: *Non magnum est credere, quia mortuus est Christus: hoc & Pagani & Judæi & omnes iniqui credunt; hoc omnes credunt quia mortuus est. Fides Christianorum, resurrectio Christi est: hoc pro magno habemus, quia credi-*

a 3. Reg. 17. 12.

b Rom. 6. 9.

Tertia die non simpliciter, sed secundum scripturas.

Osee 6.

Joan. 2.

Math. 12.

Greg. Nyssen. Orat. de Resurrectione Christi.
 Alex. de Ales. Part. 3. q. 20. Mem. 5. art. 3.

c 1. Cor. 15. 3.

d 1. Cor. 15. 14.

D. Aug. in Psalm. 129.

mus eum resurrexisse. Ex quo factum est, ut frequentissime a Dominus de sua resurrectione loquutus sit, ac numquam ferè de passione sua cum discipulis colloquutus est, quin de resurrectione loqueretur; quare cum dixisset: *b Filius hominis tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & posteaquam flagellaverint, occident eum; ad extremum addidit. Et tertia die resurget.* Et cum Judæi ab eo peterent, ut aliquo signo & miraculo doctrinam suam comprobaret, respondit; *c nullum aliud signum eis datum iri, quam Jonæ Propheta signum: sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic futurum affirmavit filium hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Verùm ut hujus articuli vim & sensum meliùs percipiamus, tria nobis investiganda & cognoscenda sunt: primum quidem, quare necesse fuerit Christum resurgere, deinde qui resurrectionis finis & scopus sit: & quæ ab ea utilitates & commoda in nos sint profecta.

12. Quas ob causas necesse fuerit Christum resurgere.

Quod igitur ad primum attinet, necesse fuit eum resurgere, ut Dei justitia ostenderetur, à quo maximè decebat eum extolli, qui, ut illi obtemperaret, depressus atque omni ignominia affectus erat. Hanc Apostolus causam attulit, cum ad Philippenses inquit: *d Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum.* Præterea, ut fides nostra confirmaretur, sine qua hominis justitia constare non potest; illud enim maximo argumento esse debet, Christum Filium Dei fuisse, quòd sua virtute à mortuis resurrexit. Deinde, ut spes nostra aleretur atque sustentaretur. Cum enim Christus resurrexit, certa spe nitimur fore ut nos etiam resurgamus: siquidem membra capitis sui conditionem consequantur necesse est; ita enim Apostolus argumentationem concludere videtur, cum ad *e Corinthios & f Thessalonicenses* scribit; & à Principe Apostolorum Petro dictum est: *g Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam, regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis in hæreditatem incorruptibilem.* Postremò ob eam etiam rem, Domini resurrectionem necessariam fuisse docendum est, ut salutis & redemptionis nostræ mysterium absolveretur. Christus enim morte sua nos à peccatis liberavit; resurgens verò præcipua nobis bona restituit, quæ peccando amiseramus. Quare est apud Apostolum dictum: *b Christus traditus est propter*

a Matth. 16. & 17. & 20. 21.

b Luc. 18. 32.

c Matth. 12. 59.
Luc. 11. 29.

D. Thom. 3. p. 9. 53.
art. 1.

Psalm. 63.
Accedit homo ad cor altum &c.

Prima causa.

d Philipp. 2. 8. 8.

4 Reg. 19.

Mittet radicem &c.

Secunda.

1. Cor. 15. 12.

1. Petr. 1.

Luc. 15.

Congratulamini &c.

Tertia.

e 1. Cor. 15. 12.

f 1. Tess. 4. 14.

g 1. Petri 1. 3. 1.

Quarta.

h Rom. 4. 25.

ter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram. Ne quid igitur humani generis saluti deesset, quemadmodum illum mori, ita resurgere etiam oportuit.

15. Quæ commoda ex resurrectione Christi ad homines redeant.

Ex iis verò, quæ hætenus dicta sunt, perspicere possumus quantum utilitatis Christi Domini resurrectione fidelibus attulerit; in resurrectione enim Deum esse immortalem, plenum gloria, mortis & diaboli victorem agnoscimus: quod de Christo Jesu sine ulla dubitatione credendum & confitendum est. Deinde Christi resurrectio nobis etiam corporis resurrectionem peperit: tum quia ad Domini exemplum resurgere omnes debemus. Nam quod ad corporis resurrectionem attinet, Apostolus ita testatur: *a Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum;* quæcumque enim Deus in redemptionis nostræ mysterio egit, ad omnia Christi humanitate, tamquam efficienti instrumento, usus est. Quare ejus resurrectio instrumentum quoddam fuit ad resurrectionem nostram efficiendam. Exemplar verò dici potest, quoniam Christi Domini resurrectio omnium est perfectissima: ac quemadmodum Christi corpus resurgens ad immortalem gloriam immutatum est; *b* ita nostra etiam corpora, quæ priùs imbecilla & mortalia fuerant, gloria & immortalitate ornata restituentur. Ut enim Apostolus docet: *c Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Hoc etiam de anima in peccatis mortua dici potest: cui quo pacto Christi resurrectio exemplar proponatur, idem Apostolus iis verbis ostendit: *d Quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Et paucis interjectis, inquit: *Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur: mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu.*

14. Quæ ex Christi resurrectione exempla sint sumenda.

Duo igitur à Christi resurrectione exempla petere debemus. Alterum est, ut postquam peccati maculas eluimus, novum vitæ genus instituamus, in quo morum integritas, innocentia, sanctitas, modestia, justitia, beneficentia, humilitas eluceant. Alterum est, ut in

Utilitas resurrectionis Christi.

Secundò.

a 1. Cor. 15. 14.
Resurrectio Christi defunctis est vita, peccatoribus venia, sanctis est gloria.
Ambros. serm. 41.

b 1. Cor. 15. 42.

c Philipp. 3. 21.

Tertiò.

d Rom. 6. 9.

eo vitæ instituto ita perseveremus, ut, adjuvante Domino, à justitiæ via quam semel ingressi fuerimus, non excidamus. Neque verò a Apostoli verba id solum demonstrant, Christi resurrectionem ad resurrectionis exemplum nobis proponi; verum etiam resurgendi virtutem nobis præbere, viresque & spiritum largiri, quo in sanctitate & justitia permaneamus, ac Dei præcepta servemus, declarant. Nam quemadmodum ex ejus morte non solum peccatis moriendi exemplum capimus, sed virtutem etiam haurimus, qua peccatis moriamur: ita ejus resurrectio ad justitiam consequendam nobis vires affert; ut deinde piè & sanctè Deum colentes, in novitate vitæ ambulemus, ad quam resurgimus. Hoc enim maximè resurrectione sua Dominus effecit; ut qui antea unà cum illo peccatis & huic sæculo mortui eramus, cum illo etiam ad novam vitæ institutionem & disciplinam resurgeremus.

15. *Quibus indiciis colligatur, aliquem secundum spiritum cum Christo resurrexisse.*

Hujus resurrectionis, quæ potissimum signa observanda sint, Apostolus nos admonet; nam cum inquit; *b Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; planè ostendit eos, qui vitam, honores, otium, divitias ibi maximè, ubi Christus est, habere cupiunt, verè cum Christo surrexisse; cum verò addit: c Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram; alteram etiam hanc veluti notam apposuit, quam perspicere possimus, num verè cum Christo surrexerimus. Ut enim corporis affectionem & valetudinem gustus indicare solet; ita d si quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta, alicui sapiant, isque coelestium rerum jucunditatem intimo mentis sensu percipiat; hoc maximo argumento esse potest eum, qui ita affectus sit, ad novam & spiritualem vitam unà cum Christo Jesu surrexisse.*

DE SEXTO ARTICULO.

CAPUT VII.

Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram
Dei Patris omnipotentis.

1. *Hujus articuli excellentia, & primæ partis sententia.*

David Propheta, cum beatam & gloriosam Domini Ascensionem spiritu Dei plenus contempleretur, omnes ad eum triumphum summa lætitia & gaudio celebrandum illis verbis hortatur; cum inquit: *a Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis: ascendit Deus in jubilatione.* Ex quo intelliget Parochus; maximo studio hoc mysterium explicandum esse; sibi que diligenter curandum, ut fideles illud non solum fide & mente percipiant, sed quoad ejus fieri poterit, juvante Domino, factis etiam & vita exprimere studeant. Quod igitur ad sexti articuli explanationem attinet, in quo potissimum de divino hoc mysterio agitur: à priori ejus parte incipiendum est, & quæ ejus sit vis atque sententia aperiendum, De Christo enim Jesu illud etiam fideles sine ulla dubitatione credere oportet; eum, perfecto jam & absoluto redemptionis nostræ mysterio, ut homo est, in cælum corpore & anima ascendisse, nam ut Deus est, numquam ab eo abfuit, ut qui divinitate sua loca omnia compleat.

2. *Non solum divinitatis virtute Christus ascendit, sed vi etiam humanitatis.*

Ascendisse autem eum sua virtute doceat, non aliena vi sublatum, quemadmodum *b El'as*, qui igneo curru in cælum evehctus est, *c* vel *Habacuc* propheta, vel *d Philippus* diaconus, qui divina virtute per aërem delati, longinqua terrarum spatia permearunt. Neque verò solum ut Deus, præpotenti divinitatis virtute in cælos ascendit, sed etiam ut homo est. Quamvis enim naturali vi id fieri non potuerit; tamen virtus illa, qua beata Christi anima prædita erat, corpus, ut libuit, movere potuit: corpus verò quod jam gloriam adeptum

a Rom. 6. 4. 5.
Christi resurrectio corporalis nos ad spiritualem hortatur resurrectionem.

Quæ sint signa resurrectionis nostræ spiritualis.

b Colos. 3. 1.

c Ibid. 3. 1.

d Philipp. 4. 1.

a Psalm. 46. 2. 6.

b 4. Reg. 2. 11. 12.

c Dan 12. 15.

d Act. 8. 19.

tum erat, moventis animæ imperio facilè parebat. Atque hac ratione, ut Deus & ut homo est, Christum in cœlum sua virtute ascendisse credimus.

3. *Quo sensu Christus posteriore articuli parte dicatur sedere ad dexteram Patris.*

Sedere denotat possessionem & quietem gloriæ, non positionem corporis, quia Christus stat, & non sedet, sicut & omnes caristabant, & non sedebant; quia sedere imbecillitatis est, si re verò est naturalis eius hominis perfectus. Scot. 4. dist. 77. quest. 13. Cajetanus in Marc. 43.

Sedere ad dexteram Dei, quod denotet. V. de Atha. scrip. 1. contra Arian. Basil. l. de Spiritu Sancto. c. 6. Dam. l. 4. c. 2.

Sedere ad dexteram Dei, soli Christo est tributam. a Ephes. 1. 20. 21. 2.

b Psalm. 8. 8.

c Hebr. 1. 13.
d Psalm. 109. 1.

e Act. 1. per tot. serm. cap.

Ad Ascensionem omnia Christimysteria diguntur.

In altera articuli parte hæc sunt: *Sedet ad dexteram Dei Patris*, quo loco tropum, id est, verbi immutationem licet animadvertere, frequentem in divinis literis; cum humanas affectiones & membra, ad nostram intelligentiam accommodantes, Deo tribuimus; neque enim, cum spiritus sit, quidquam in eo corporeum cogitari potest. Sed quoniam in humanis rebus ei majorem honorem tribui existimamus, qui ad dexteram collocatus est; eandem rem ad cœlestia etiam transferentes, ad explicandam Christi gloriam, quam ut homo præ cæteris omnibus adeptus est, eum in Patris dextera esse confitemur.

Sedere autem hoc loco non situm & figuram corporis significat, sed eam regni summæque potestatis ac gloriæ firmam & stabilem possessionem, quam à Patre accipit, declarat: de quo ait Apostolus: *a Suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum & potestatem, virtutem & dominationem, & omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Et b omnia subiecit sub pedibus ejus.* Ex quibus verbis apparet, hanc gloriam à deo propriam & singularem Domini esse, ut cuius alii creaturæ naturæ convenire non possit. Quare alio loco testatur: *c Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: d Sede à dextris meis.*

6. *Quare Ascensionis Christi historia frequentius apud populum sit repetenda.*

Sed articuli sensum Parochus latius explanabit, Ascensionis historiam persequens, quam sanctus Lucas Evangelista in e Actis Apostolorum admirabili ordine descripsit. In cujus explicatione illud primùm observare oportebit, cætera omnia mysteria ad Ascensionem, tamquam ad finem referri, in eoque omnium perfectionem & absolutionem contineri; nam ut ab Incarnatione Domini omnia religionis nostræ mysteria initium habent, ita Ascensione ejus peregrinatio concluditur. Præterea alia Symboli capita, quæ ad Christum Dominum pertinent, summam ejus humilitatem & contemptionem ostendunt, nequè enim abjectius aut humilius quidquam cogitari potest, quam quod Filius Dei pro nobis humanam naturam & imbecillitatem assumpserit, patique

&

& moti voluerit. At verò, quod (1) eum superiori articulo à mortuis resurrexisse, nunc verò in cœlum ascendisse & ad Dei Patris dexteram sedere confitemur; nihil ad ejus summam gloriam divinamque majestatem declarandam magnificentius dici aut mirabilius potest.

5. *Cur Christus in cœlum ascenderit, nec in terra potius regnum suum constituerit.*

Jam his expositis, accuratè docendum est, cujus rei causa Christus Dominus in cœlos ascenderit. Primùm enim ascendit, propterea quòd ejus corporis, quod immortalitatis gloria in resurrectione donatum fuerat, non terræ hujus & obscuræ habitationis locus, sed altissimum & splendidissimum cœli domicilium conveniret. Nec verò solum, ut ejus gloriæ & regni (2) solium potiretur, quod sanguine meruerat; verùm etiam, ut ea quæ ad salutem nostram pertinebant, curaret. Deinde a ut regnum suum non esse ex hoc mundo reipsa comprobaret: nam mundi regna terrena fluxa sunt, magnisque opibus & carnis potentia nituntur; Christi verò regnum non terrenum, quale Judæi expectabant, sed spirituale & æternum: itemque ejus opes & divitias spirituales esse ipse ostendit; cum suam sedem in cœlis collocavit: in quo quidem regno illi ditiores & omnium bonorum copia affluentiores existimandi sunt, qui ea, quæ Dei sunt, diligentius quærunt; nam & Sanctus Jacobus testatur b Deum elegisse pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quòd repromisit Deus diligentibus se. Sed illud etiam Dominus noster in cœlum ascendens, efficere voluit, ut nos eum ascendentem mente & desiderio prosequeremur: nam quemadmodum morte & resurrectione sua moriendi & resurgendi spiritu exemplum nobis reliquerat; ita ascensu nos docet atque instruit, ut in terris positi, in cœlum nos cogitatione conferamus, c confitentes nos peregrinos & hospites esse super terram, ac patriam inquirentes, d cives esse Sanctorum & domesticos Dei: e *Nostra enim, ut idem inquit Apostolus, conversatio in cœlis est.*

6. *Quæ beneficia ex Christi Ascensione hominibus sint collata.*

Jam verò vim & magnitudinem inexplicabilium bonorum

Christi in Cœlum Ascensionis causa.

Prima.

Secunda.

Tertia.

a Joan. 18. 36.

Vide secund. art. sect. 7. Christi regnum non terrenum, sed spirituale.

Qui ex hominibus sint in regno Christi ditiores.

b Jacob. 2. 5.

Quarta.

c Hebr. 11. 13.

d Ephes. 2. 19.

e Philipp. 3. 20.

Quanta redeant ad nos commoda ex Ascensione Domini.

(1) Eum non in Edit. Pat. tum ut est in Edis. Rom. Ven. Lugd.

(2) Solim in Edis. Bas. solis.

a Psalm. 67. 19.
b Ephes. 4. 8.
Primum mittit Spiritum
Sanctum.
c Act. 2. per tot. cap.

d Joan. 16. 7.

Secundò.
Advocatum agit.
e Hebr. 9. 24.

f 1. Jo. 2. 1.
Tertio.
Spem nostram erigit de
remissione peccatorum.

Quarto.
g Joan. 14. 23.
Locum amicis parat, &
viam ad cælum perstruit.
Tange substantiam ex
Joan. 3. Nemo ascen- sic
&c.

h Joan. 16. 24. 27.
Captivam abduxit cap-
tivitatem.

Primo.
Fidem nostram confir-
mat, & meritum auget.

i Joan. 20. 29.
Secundò.
Beatitudinis nostræ ex-
pectationem certam facit.

norum, quæ in nos Dei benignitas (1) effundit, divinus a David b Apostolo interprete, multo ante cecinerat illis verbis: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus*; nam decimo die c Spiritum Sanctum dedit: cuius virtute atque ubertate complevit præsentem illam fidelium multitudinem, & verè tum magna illa promissa persolvit: d *Expedit vobis, ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos*. Ascendit etiam in cælum ex Apostoli sententia, e ut appareat nunc vultui Dei pro nobis, & apud Patrem advocati officio fungatur. f *Filii mei*, inquit S. Joannes, *hec scribo vobis, ut non peccetis; sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris*. Nec verò quidquam est, unde fideles majorem lætitiã & animi jucunditatem capere debeant, quàm Jesum Christum patronum causæ ac deprecatorum salutis nostræ constitutum esse, cuius sit apud æternum Patrem summa gratia & auctoritas. g Paravit denique nobis locum, quod etiam se facturum promiserat, atque omnium nostrum nomine caput ipse Jesus Christus venit in cœlestis gloriæ possessionem; nam in cælum abiens, portas, quæ Adami peccato interclusæ fuerant, patefecit, nobisque viam munivit, qua ad cœlestem beatitudinem perveniremus; h quemadmodum ipse in cœna discipulis futurum prædixerat: quod quidem ut rei etiam eventu apertè comprobaret, piorum animas, quas ab inferis eripuerat, secum in æternæ beatitudinis domicilium introduxit.

7. *Commoda, quæ Christus sua Ascensione nobis attulit*. Hanc cœlestium munerum admirabilem copiam salutaris illa commodorum series consequuta est; primum enim fidei nostræ merito maximus cumulus accessit; nam fides earum rerum est, quæ sub aspectu non cadunt, atque ab hominum ratione ac intelligentia remotæ sunt. Quare, si Dominus à nobis non discessisset, fidei nostræ meritum minueretur: siquidem à Christo Domino beati prædicantur, qui non viderunt, & crediderunt. Præterea Christi in cælum ascensus ad confirmandam spem in cordibus nostris magnum momentum habet; nam quoniam Christum hominem in cælum ascendisse, & humanam naturam in dextra Dei Patris collocasse credimus, magna in spe sumus, fore ut nos, etiam ejus mem-

(1) *Effundit*, vel potius *effudit*, ut in Edit. Patav.

membra, illud ascendamus, atque ibi cum capite nostro jungamur: quod ipse Dominus his verbis testatus est: *a Pater, quos dedisti mihi, volo ut ibi sum ego, & illi sint mecum*. Deinde hoc quoque vel maximum beneficium consequuti sumus, quod amorem nostrum ad cælum rapuit, ac divino spiritu inflamavit: nam verissimè dictum est, b ibi cor nostrum esse, ubi thesaurus noster est.

8. *Non fuit nobis utile Christum in terris manere*.

Ac profectò, si Christus Dominus in terris versaretur, omnis nostra cogitatio in ipso hominis aspectu & consuetudine defixa esset, & illum dumtaxat hominem spectarem, qui nos tantis beneficiis afficeret, eumque terrena quadam benevolentia prosequeremur: c verùm in cælum ascendens, amorem nostrum spiritualem reddidit, effecitque, ut quem nunc absentem cogitamus, eum ut Deum veneremus & diligamus. Id autem partim Apostolorum exemplo intelligimus, quibus dum præsens affuit Dominus, humano ferè sensu de illo judicare videbantur: partim verò ipsius Domini testimonio confirmatum est, cum inquit: d *Expedit vobis ut ego vadam*. Nam imperfectus ille amor, quo Christum Jesum præsentem diligebant, divino amore perficiendus erat, idque Spiritus Sancti adventu; quare statim addit: *Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos*.

9. *Post Christi Ascensionem Ecclesia maximè amplificata fuit*.

Accedit etiam quod in terris domum suam, id est, Ecclesiam, amplificavit, quæ Spiritus Sancti virtute & ductu gubernaretur: e ejus verò universæ inter homines Pastorem & summum Antistitem Petrum Apostolorum Principem reliquit: tum verò dedit quosdam quidem f Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores. Atque ita ad dexteram Patris sedens, aliis atque aliis diversa dona semper impertitur; nam testatur Apostolus, g unicuique nostrum datam esse gratiam secundum mensuram donationis Christi. Ad extremum verò, quod antea de mortis & resurrectionis mysterio docuimus, idem etiam de ascensu fidelibus cogitandum est. Quamvis enim Christi passioni salutem & redemptionem nostram debeamus, qui merito suo aditum justis ad cælum aperuit; tamen ejus ascensus non solum veluti exemplar nobis propositum est, quo altè spectare & spiritu in cælum ascendere discamus, sed divinam etiam virtutem, qua id efficere possimus, largitus est.

a Joan. 17. 19.
Tertio.

Charitatem nostram promovit, & affectum a terrenis ad cœlestia sustulit.
b Matth. 6. 21.
Luc. 12. 14.

c 1. Cor. 3. 16.

Est elevatus in cælum ut nos divinitatis suæ tribuere, esse participes. Præfatio de Christi Ascensu.

d Joan. 17. 7.

Quarto.

e Joan. 21. 15.
Petrus universæ Ecclesie Pastor relictus.
f 1. Cor. 12. 28.
Ephes. 4. 11. Christus quotidie Ecclesiam suis donis auget.

g Ephes. 4. 7.

Ascensio Christi nobis ascendendi virtutem præstat.